

Lavt konsum i husholdningene

Kjetil Telle

Arbeidsledigheten har vokst fra 3,2 prosent i 2012, og vi anslår at den når toppen i år med et årlig snitt på 4,7 prosent. Fram til i år har husholdningenes samlede inntekt og konsum imidlertid ikke vært så hardt rammet av nedgangskonjunkturen. Men i 2016 er konsumveksten svært lav, og vi anslår til og med et lite fall i husholdningenes disponible realinntekter. Lav vekst i lønningene og høy vekst i prisene samt svært lav vekst i samlet sysselsetting, bidrar til dette.

Dagpenger under arbeidsledighet er en viktig stabilisator som reduserer fallet i husholdningens inntekt ved ledighet. I tillegg kan husholdningene og virksomhetene også selv bidra til å glatte inntekt og konsum. Basten m.fl. (2016) bruker registerdata og viser hvordan personer i Norge endrer spareatferden i årene før og etter jobbtap. De som mister jobben, øker sin banksparing i årene før jobbtapet og tærer på bankinnskuddene i årene etter. Dette tyder på at mange husholdninger kan forutse et kommende jobbtap, og at de også evner å legge seg opp litt midler til trangere tider. Noen sikrer seg i tillegg ved å flytte penger fra risikoutsatte posisjoner, som aksjer, til trygge bankinnskudd. I en annen studie finner Fagereng m.fl. (2016a) at også arbeidsgiverne bidrar til stabilisering av husholdningenes inntekter, ved at lønningene reduseres mindre enn fallet i virksomhetens inntjening.

Mens noen husholdninger kan forberede seg på inntektsbortfall, lever andre mer fra hånd til munn. SSBs Levekårsundersøkelse fra 2016 viser for eksempel at 17 prosent av norske husholdninger oppgir at de ikke vil klare en uforutsett utgift på 10 000 kroner. Hvordan husholdningene endrer konsumet ved inntektsendringer er viktig for aktiviteten i økonomien på kort sikt. Bø m.fl. (2016) bruker registerdata og viser at personer som får en høy inntekt i form av arv, jobber mindre i årene etterpå – de konsumerer mer fritid. Personer som arver opp mot en årsinntekt, reduserer arbeidsinntekten med snaut 10 prosent. Effekten er størst i de første to til tre årene etter arvefallet, og mottakere nær pensjonsalder og unge arvemottakere - enslige mer enn gifte med små barn - har størst fall i arbeidsinntekten.

Fagereng m.fl. (2016b) viser at personer i Norge som vinner i lotteri konsumerer mye av gevinsten allerede det første året. Blant vinnere av mindre gevinster, mellom ti og tjue tusen kroner, brukes mer enn sytti prosent det første året. Effekten er imidlertid mindre for store gevinster - for gevinster utover hundre tusen kroner brukes mindre enn tretti prosent. Det er de som hadde lavest bankinnskudd, som bruker mest av gevinsten i løpet av kortest tid. Det er kanskje ikke særlig overraskende at husholdninger med bedre likviditet sparer en større del av gevinsten, men det er interessant at likviditet synes viktigere enn inntekt og formue for å forklare hvor mye av gevinsten som konsumeres. Det er også interessant at en slik uforutsett engangsinntekt i så stor grad konsumeres over kort tid, i stedet for å bidra til jevnt høyere konsum over lengre tid. Tradisjonell lærebokteori sier at konsumtilbøyeligheten av en ekstra krone er lavere blant de rike enn blant de fattige, samt at uforutsette engangsinntekter i svært liten grad konsumeres med en gang. Resultatene fra denne lotteristudien tyder på at dette ikke nødvendigvis er så enkelt.

Ingen av disse studiene vurderer langsiktige konsekvenser på investeringene. I modellen vi bruker i arbeidet med konjunkturtendensene, er investeringene viktige for konjunkturbildet. Vi anslår at fallet i petroleumsrelaterte investeringer flater ut, og at veksten i investeringene i Fastlands-Norge tar seg noe opp de neste par årene. Dette bidrar til et svakt fall i ledigheten i prognoseperioden, med tilhørende inntekts- og konsumvekst. Vi venter derfor ikke noe gjensyn med årets fall i husholdningenes disponible realinntekter de neste årene.

Referanser

- Basten, C., A. Fagereng, K. Telle (2016). Saving and Portfolio Allocation Before and After Job Loss. *Journal of Money, Credit and Banking* 48 (2-3), s. 293-324.
- Bø, E., E. Halvorsen, T.O. Thoresen (2016). Heterogeneity of the Carnegie Effect. Discussion Papers 853, Statistisk sentralbyrå.
- Fagereng, A., L. Guiso, L. Pistaferri (2016a). Back to background risk? Discussion Papers 834, Statistisk sentralbyrå.
- Fagereng, A., M. B. Holm, G. J. Natvik (2016b). MPC Heterogeneity and Household Balance Sheets. Discussion Papers 852, Statistisk sentralbyrå.